

„Baj, hogy átengedtük '56-ot a jobboldalnak”

Konferencia a néhai Eörsi István lakásán

Rab László

– Ami 1956 ötvenedik évfordulóján történt, az gyalázat. Történelmi traumáink arról tanúskodnak, hogy mindig külső ellenséggel szemben voltunk kénytelenek harcolni. Most mi magunk vagyunk az ellenség. Arra, hogy mindenféle gyűlevész csoportok a forradalom paródiáját produkálják, nem számítottam.

Mіндеzt a demokratikus ellenzék tagja, az egykori szabad demokrata képviselő, Halda Alíz mondta azon a tegnapi konferencián, amelyet az SZDSZ-es Szabó Miklós Alapítvány rendezett Eörsi István író, egykori '56-os elítélt Belgrád rakparti lakásában. A konferenciával egyben arra is emlékeztek, hogy 1986-ban is itt gyűlt össze az egykori demokratikus ellenzék, mégpedig az 1956-os forradalom harmincadik évfordulóján tartott megemlékezésre, akkor még illegálisan. (Csurka István és Csoóri Sándor, a „népi ellenzék” írói nem fogadták el a meghívást.)

Halda Alíz előadásában megemlégette, a sokáig államilag elhallgatott '56-tal kapcsolatos elmentések nem mai keletűek, azok 1990 után rögtön kiéleződtek. Földidézte a Történelmi Igazságtétel Bizottsága rendszerváltás utáni, Corvin közti összejövetelet, amelyen a forradalom után elítélt Göncz Árpád is részt vett. Valaki

közbeszólt az '56-osok közül: „A mi hátunkon másztál oda, ahová jutottál!” Göncz akkor már valóban köztársasági elnök volt.

Ez még a legelején történt, tette hozzá Halda, majd azt kérdezte: mi történt az emberek lelkében? Mi lehet az oka annak, hogy a boldog egymásra találás ilyen gyűlöletbe fordult? S mi a magyarázata annak, hogy értelmes emberek is elveszítik a fejüket?

A házigazda, Eörsi László történész az 1956-os forradalom egyik legvitatottabb alakjáról, Dudás Józsefről tartott előadást. Dudás – aki hat évet töltött a fasiszmus, és nyolcat Rákosi börtöneiben – 1956. október 27-én kapcsolódott be a forradalom eseményeibe, s néhány nap alatt jutott „karrierje” csúcsára, 28-án már 25 pontos követelést tett közzé, elindította a Függetlenség című lapot, és az ő ötlete volt a nemzetőrség föllállítása is. Tízfős csapattal elfoglalta a Szabad Nép székházát (itt segítette az első Népszabadság megjelenését), s a forradalom alatt ő volt a Nagy Imre-kormány informális ellenzékének vezetője. Nagy tárgyalni is kénytelen volt vele (miközben más forradalmi vezetők kalandornak tartották). Dudás aztán a szovjet bevonulás előtti napokban elvesztette befolyását még saját csoportja fölött is, később pedig több olyan bűntettet varrtak a nyakába, amelyhez nem volt köze. A forradalom leverése után

példát statuáltak vele, 1957. január 14-én kivégezték.

Több „ős”-SZDSZ-es szövegezte, hogy a liberális párt, amely '56 elfogadtatásának szellemében fogant, kénytelen megtapasztalni, hogy kivették a kezéből '56-ot, s azt teljesen torzult formában állítják a politikai manipuláció szolgálatába. – '56 képére ráarakódott a kádárizmus szemete – fogalmazott felindultan Demszky Gábor –, és két részre osztotta az országot. A baloldal úgy írja át a történelmet, hogy kiemeli '56-ból magának Nagy Imrét, a reformkommunistát, s nem vállalja föl '56 teljes örökségét. A mi felelőségünk pedig az, hogy elveszítettük '56-ot. Az is baj, hogy az a jobboldal ügyévé válhatott.

Haraszi Miklós megengedőbbnek bizonyult. – 1986-ban itt, ebben a szobában vallhattam saját '56-tal kapcsolatos utamról. Húsz év telt el, s ma a reformkommunisták különféle nemzedékei csatlakoznak az '56-os hagyományhoz – mondta, majd hozzátette: – Miért ne lehetne ezt vállalni? Végül is mindenkinek elérkezik a saját '56-os ideje.

Haraszi Miklós földidézte Benda Kálmán húsz évvel ezelőtti meghatározását, amely szerint 1956 a „pluralista egységet” szimbolizálta. Azzal fejezte be: minden zavaró körülmény ellenére ma is megvan az esély arra, hogy '56 ezt a vágyat jelképezze.

Halda Alíz szerint gyűlevész csoportok a forradalom paródiáját produkálják Fotó: Kovács Bence